

04 παρεμβάσεις

■ ΤΟΥ Ηλία Καραβόλια

Νομίζω ότι οι περισσότεροι θα έχετε δει το διαφημιστικό σποτ ελληνικής τράπεζας που λανσάρει τις ηλεκτρονικές εξ αποστάσεως συναλλαγές. «Ταμίας σε απόσταση!», αναφέρεται κάπου στην διαφήμιση. Όντως. Το γκισέ γίνεται παρελθόν. Δεν χρειάζεται να σου μετρήσει τα χρήματα ένας ταμίας. Γίνεται χρόνια τώρα με το e-banking, εξ αποστάσεως, από το smartphone ή το tablet σου. Η μεγάλη ήπειρος της ψηφιακής οικονομίας, η εικονική αυτοκρατορία των εξ αποστάσεως συναλλαγών, είναι γεγονός. Δεν απαιτούνται face to face επαφές για να σε εξυπηρετήσει ένας πωλητής σε κατάστημα ρούχων, ένας βιβλιοπώλης, ένας γιατρός! Όλα θα μπορούν να γίνονται μέσω της υπερσύνδεσης.

Η Οικονομία των σχέσεων δίνει σταδιακά τη θέση της στην Οικονομία των συνδέσεων. Αλλά το ερώτημα είναι άλλο. Πόσοι άνθρωποι χάνουν οριστικά την δουλειά τους λόγω της διαδραστικής τεχνολογίας συναλλαγών; Και πόσοι αντίστοιχα νέοι εργαζόμενοι εισέρχονται, στην εξ αποστάσεως ψηφιακή οικονομία ώστε το ισοζύγιο εργασίας να είναι στο τέλος θετικό;

Δεν πιστεύω να έχετε καμία αμφιβολία ότι τα διαδικτυακά ρομποτάκια, οι αλγόριθμοι, οι εικονικοί πωλητές και οι ψηφιακοί διαχειριστές δεδομένων, έχουν ήδη αντικαταστήσει ένα πολύ μεγάλο μέρος των αληθινών εργαζομένων,

αυτών που μέχρι σήμερα μας έδιναν το προϊόν ή αυτοπροσώπως ή μας εξυπηρετούσαν παρέχοντας face to face υπηρεσίες.

Με μια σημαντική λεπτομέρεια: είναι ανθρώπινα μυαλά (καλοπληρωμένα) που φτιάχνουν τους αλγόριθμους, τα ρομποτάκια και τα έξυπνα λογισμικά. Ο προγραμματιστής είναι ο καλοπληρωμένος «βιομηχανικός εργάτης» της νέας οικονομίας, της ολοένα και διογκούμενης εικονικής παραγωγής που είναι πλέον ολοφάνερο ότι μειώνει τις θέσεις απασχόλησης και φυσικά ελαττώνει την οριακή χρησιμότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι περίφημες καμπύλες προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας αποκλίνουν εμφανώς από τα συνηθισμένα σημεία ισορροπίας, άσχετα αν τα καμουφλαρισμένα ποσοστά ανεργίας σε κάθε δυτική χώρα μας καθησυχάζουν (εξαιρουμένης της Ελλάδας).

Όμως δημιουργείται και ένα κοινωνιολογικό αυτόματο, μια νέα κοινωνική μηχανική: η ανθρώπινη επαφή δεν χωράει πλέον στη συναλλαγή. Κυριαρχούν οι απρόσωπες σχέσεις απ' ευθείας με τη φίρμα, την εταιρεία, τον οργανισμό. Για την ακρίβεια, όχι ακριβώς απρόσωπες. Έχεις τον δικό σου «ειδικό»

στο να σε καθοδηγεί για τις αγορές σου και τις προτιμήσεις σου. Δεν χρειάζεται πλέον να σηκωθείς από τον καναπέ για να ψάξεις βιτρίνες και μαγαζιά. Δεν απαιτείται να κάνεις έρευνα αγοράς. Ο κόσμος όλος είναι προσβάσιμος, έτοιμος για σένα, με ένα απλό click στο πληκτρολόγιο και στο smartphone. Κάπως έτσι η Οικονομία μεταλλάσσεται ραγδαία σε σφαίρα διαδραστικής τεχνολογίας που καταργεί την ανθρώπινη διαμεσολάβηση. Στα πανεπιστήμια όμως άλλα μας έμαθαν κατά τις προηγούμενες δεκαετίες. Μας δίδαξαν ότι η πληροφορική, οι νέες τεχνολογίες, το διαδίκτυο, αυξάνουν την απασχόληση γιατί ανοίγουν νέες θέσεις για εξ αποστάσεως εργασίας, μοναδικές ευκαιρίες για ατομικό επιχειρείν και όνειρα στην ατελείωτη αγορά του διαδικτύου. Πολύ ωραία μέχρι εδώ! Δεν μας δίδαξαν όμως πόσες θέσεις σταδιακά, μέχρι την ολοκληρωτική επικράτησή του, καταργεί αυτό το σαρωτικό πέρασμα στη νέα εποχή; Πόση πτώση του πραγματικού μισθού επέφερε η διαδικτυακή επανάσταση; Πόσα εγχειρήματα dot com και start-ups στη Silicon Valley, αλλά και διεθνώς, απέτυχαν και δεν γέννησαν θέσεις εργασίας συγκριτικά με

όσους πέτυχαν; Και φυσικά δεν μας δίδαξαν πόσα εργοστάσια έκλεισαν στον πρωτογενή τομέα δημιουργώντας στρατιές ανέργων που δεν μπορούν να επιβιώσουν στον ανταγωνισμό της υπερεξειδίκευσης για θέσεις που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες. Θέσεις για τις οποίες απαιτείται κατάρτιση αλλά η πραγματικότητα είναι ότι δεν έχουν οικονομική δυνατότητα όλοι να την αποκτήσουν. Ας αναζητήσουμε μελέτες, αναλύσεις, επιστημονικές δημοσιεύσεις. Θα κατανοήσουμε ότι η ξέφρενη κούρσα της διαδικτυακής οικονομίας και της επανάστασης των λογισμικών αφαιρεί ζωτικό χώρο πραγματικής εργασίας, ανθρώπινου έργου παραγωγής και διαμεσολάβησης. Ακούω για την περίφημη Νέα Τάξη Πραγμάτων από τους γεωπολιτικούς αναλυτές, εδώ και χρόνια. Προσωπικά, θεωρώ ότι αυτή γεννήθηκε και επεκτείνεται σαν ένας νέος κόσμος. Εκείνος του διαδικτυακού ολιγοπωλίου από τους κολοσσούς της ιντερνετικής οικονομίας (στις ΗΠΑ όλες, όχι τυχαία φυσικά) με τους δικούς τους ιερογλυφικούς μηχανισμούς καταμέτρησης δεδομένων, φιλτραρίσματος επιθυμιών, επιλογών και συμπεριφορών του καθενός μας. Έχουν

ετοιμάσει ένα app για κάθε φυγή μας από την μίζερη πραγματικότητα, όπως σωστά λέει ο Curcio στην «Εικονική Αυτοκρατορία». Έχουν σχεδιάσει μια εικονική «όαση επιθυμίας» για να αποδράσουμε από την μητροπολιτική πίεση της βιοπάλης. RangeRank, Caffeine, Panda, Penguin κ.α.: αυτά τα μυστικιστικά ιερογλυφικά, αυτά τα λογισμικά ανάλυσης και κατηγοριοποίησης των ιντερνετικών μας αποτυπωμάτων, ιδιοκτησία των μηχανών αναζήτησης και των μεγάλων e-shops, είναι οι κρυφοί ψυχαναλυτές του ανθρώπινου κεφαλαίου που συνεισφέρει εκούσια, παραχωρώντας δεδομένα του, στη μεγέθυνση της εικονικής αυτοκρατορίας.

Έχοντας πετύχει την πλήρη αποικιοποίηση του Φανταστικού, έχοντας μετατρέψει τις ανθρώπινες συναλλαγές σε εικονικό κόσμο ανταλλαγών, οι κονκισταδόροι της μεγάλης ψηφιακής αγοράς μας καθιστούν σταδιακά σε «εξ αποστάσεως» ανθρώπους. Γιατί το τίμημα για κάθε δουλειά που χάνεται, επειδή την κάνει ένα λογισμικό και ένα ρομποτάκι, δεν είναι μόνο η ανεργία. Είναι και η ανθρώπινη απόσταση. Αυτή συνεχίζει να μεγαλώνει όσο επιμένουμε να θρέφουμε με δεδομένα μας όλους εκείνους τους οργανισμούς που στηρίζονται και πλουτίζουν από το μυστικό της εποχής: την ψευδαίσθηση της «εγγύτητας» μέσω της δικτύωσης...

Η ξέφρενη κούρσα της διαδικτυακής οικονομίας και της επανάστασης των λογισμικών αφαιρεί ζωτικό χώρο πραγματικής εργασίας, ανθρώπινου έργου παραγωγής και διαμεσολάβησης